

EVOULUȚII ALE MANAGEMENTULUI OPERAȚIILOR MILITARE MULTINAȚIONALE

Jurist drd. GRADINARU NARCISA*

Abstract

Analyzing the implications of Romanian armed forces into the international missions emphasize the changing of their environment and maybe of their ways of development. The demographical problem and the accentuated polarization of population and wealth, the coming of the global system near the limits of the human activity, militarization without limits as well as the ways and attitudes that appeared due to the international military conflicts that belong somehow to the past, are only some of the threats that may generate or produce new conflicts or may sustaining the already existing ones. Due to its diverse, complex, unpredictable and multidirectional character of the new threats imply from Romanian troops a difficult way of adopting and applying the measures for preventing conflicts and there may be a need to rediscuss and even improve them.

Încheierea Războiului Rece[†] nu a însemnat sfârșitul războiului, ci continuarea acestuia prin... alte mijloace. După cel de al doilea război mondial, au urmat, practic patru etape, care nu au fost trepte ale păcii (deși așa s-ar părea că, în fond, lumea trăiește în pace), ci, din păcate, ale reconfigurării războiului:

- 1945-1949 - etapa haosului strategic -, prin care s-au reconfigurat, pe noi coordonate, principalele direcții și obiective ale Războiului Rece, care a fost, în esența lui, un război ideologic și un război generativ de mijloace de luptă îndeosebi strategice;
- 1950 -1990 - etapa Războiului Rece;
- 1991-2001 - etapa dezechilibrului strategic **post - Război Rece**;
- 2001 - etapa războiului continuu, a războiului înalt tehnologizat, a ripostei asimetrice și acțiunilor violente asimetrice.

* Comandamentul Logistic Intrunit - Editura Militara

[†] Sursa: g-ral dr. Mircea Mureșan, g-ral de brig. (r) dr. Gheorghe Văduva., *Războiul viitorului, viitorul războiului / Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.*

1. Transformări petrecute în domeniul securității

Transformările petrecute în domeniul securității de la sfârșitul războiului rece și până în prezent au afectat forțele armate pe tot globul. Armata a primit noi sarcini și a fost obligată să-și exercite vechile atribuții într-o nouă manieră. La ora actuală armatele din întreaga lume pot avea următoarele misiuni:

1. Protecția independenței, suveranității și integrității teritoriale a țării;
2. *Misiuni internaționale de menținere a păcii sau de impunere a păcii;*
3. Asistență în caz de calamitate;
4. Sarcini de securitate internă;
5. Participare la construcția națiunii.

Armatele sunt implicate în misiunile de pace din două motive:

- pentru a preveni conflictele și pentru a evita posibila răspândire a acestora, sub forma destabilizării regionale, a dezorganizării economice și a fluxului necontrolat de refugiați.

- ca o metodă de a contribui la securitatea umană și la protejarea populației civile din zona de conflict. Participarea la misiunile de pace este o oportunitate pentru fiecare țară de a-și antrena unitățile militare și de a câștiga experiență în cazuri real

Operațiile de răspuns în cazul crizelor au devenit un element cheie al contribuției NATO la pacea și securitatea internațională, iar succesul acestor operații este în mare măsură perceput ca un etalon pentru măsurarea relevanței continue a Alianței. Desigur, capacitatea militară a NATO reprezintă doar o parte a motivului existenței sale și se poate spune că rolul său politic este mai important. Ca un punct focal al unei game largi și din ce în ce mai mari de parteneriate, NATO contribuie prin multe modalități de natură non-militară la realizarea păcii și a stabilității.

2. Misiuni internaționale de menținere a păcii sau de impunere a păcii

Forțele armate românești implicate în misiuni internaționale nu se pot constitui în afara capacităților financiare, economice, culturale, demografice și tehnologice, fără să se țină seama de reglementările internaționale, de legile războiului, de nivelul celorlalte forțe, de vulnerabilități, riscuri, amenințări etc.

În filosofia și fizionomia actualelor și viitoarelor structuri de forțe militare românești se vor manifesta următoarele realități și tendințe ale managementului integrat al apărării:

capacitatea de a participa la un război continuu; profesionalizarea; specializarea; distribuirea rolurilor; robotizarea; capacitatea de folosire a structurilor și acțiunilor bazate pe rețea; capacitatea și predominanța *high tech* și *IT*; acțiunea (reacția) rapidă; capacitatea de a se constitui și acționa în cadrul unor structuri și funcțiuni de alianță și coaliție; integrarea și integralitatea; adaptabilitatea la acțiuni și reacții asimetrice.

Misiunile clasice de menținere a păcii³ au fost de obicei alcătuite din forțe militare multinaționale :

- Formate sub comanda și mandatul Națiunilor Unite.
- Care intervin la invitația și cu consimțământul părților beligerante.
- Interpozionale prin natura și mandate să separe doua state beligerante.

Monitorizarea și verificarea sunt axate pe activități fata de care statele beligerante si-au exprimat deja acordul, cum ar fi retragerea sau separarea forțelor, cantonarea armelor, monitorizarea frontierelor și încetarea asistentei la mișcări insurgente sau neregulate, legate în principal de:

- Operațiuni cu arme ușoare, având reguli stricte de folosire a focului.
- Trupele provin de la puterile mici sau mijlocii, pentru a asigura aparența imparțialității, chiar dacă statele celor 5 Membri Permanenți, au furnizat suportul logistic.
- Limitarea accesul mass-mediei la informații.
- Cei implicați în procesul de menținere a păcii nu luau parte de obicei la acțiuni pentru prevenirea izbucnirii inițiale a conflictului, pentru a limita impactul sau, și pentru a reconstrui societățile afectate de război sau eforturile de a transforma liniile de încetare a focului în baze pentru o pace îndelungată.

Pornind de la ideea clasică de menținere a păcii, comunitatea internațională s-a implicat în operațiuni de pace complexe care se adresează fiecărui aspect din spectrul unui conflict, de la prevenire, la stabilirea păcii, menținerea și construirea păcii (UN, 2000, paragraf 10-14). Acestea se petrec în sprijinul acordurilor multi-dimensionale de pace dintre beligeranți (Cambogia, Guatemala, El Salvador) sau în momentul în care comunitatea internațională alege să intervină într-un conflict pe motive umanitare (Somalia, Kosovo, și Timorul de Est).

2.1 Factori care influențează evoluția operațiunilor în sprijinul păcii

Evoluția operațiunilor în sprijinul păcii s-a desfășurat ca răspuns la cei doi factori inter-relationati. În primul rând, dinamica conflictului s-a schimbat de la nivel inter-statal la nivel intra-statal. Majoritatea conflictelor violente se petrec acum în cadrul frontierelor unui singur stat, o tendință ce a devenit tot mai pronunțată de la sfârșitul Războiului Rece. Departamentul de Afaceri Externe al Canadei (DFAIT) amintește de 108 conflicte violente între anii 1990 și 2000, dintre care 101 au fost duse în interiorul statelor. În același fel, un raport scandinav a ajuns la concluzia ca 104 dintre 111 conflicte violente înregistrate între 1989-2000, au fost interne. În al doilea rând, s-a schimbat de asemenea și

³ Sursa: Gl.bg.dr.Bâtcă Viorel., *Orientări privind asigurarea medicală a trupelor de coalitie în misiunile multinaționale*, Colegiul Național de Apărare, 2003

dinamica conflictelor violente. Unele conflicte încă prezintă caracteristicile revoluțiilor clasice; grupuri de insurgenți organizați în jurul unor doleanțe politice clar definite și angajați în a lupta cu forțele guvernamentale. Zapatistii care au apărut în Chiapas, Mexico (1996) este un astfel de exemplu. Totuși, multe conflicte sunt „războaie noi“, conduse de către actorii și motivații din afara tradiției. Acestea pot fi angajate cu forțele guvernamentale, sau cu grupuri neregulate ale căror obiective nu pot fi definite în termeni politici tradiționali. Războaiele noi se desfășoară de obicei în contextul unui stat slăbit, confruntat cu eșecuri. În acest sens există:

- o eroziune a statului, reprezentând autoritatea publică legitimă, și abilitatea sa de a garanta controlul suveran asupra teritoriului național;
- un monopol asupra forței;
- regula securității legale și umane, printre alte caracteristici.

În unele cazuri, cum este cel al Somaliei, statul poate pur și simplu să se dezintegreze. Un scenariu de stat slab poate persista de asemenea și în faza post-conflictuală în timp ce guvernul de tranziție încearcă să-și stabilească autoritatea. Acolo unde există un gol, actori din grupuri insurgente din afara statului, până la conducători locali, criminali organizați și state vecine, vor contesta puterea, folosindu-se adesea de mijloace violente.

Cele mai violente conflicte se desfășoară în țările sărace, unde abilitatea statului și a societății de a face față necesităților fundamentale de dezvoltare umană, este deja limitată. Sărăcia tinde să amplifice consecințele conflictului în acele țări cărora le lipsesc capacitățile fizice, economice și sociale, atât pentru a limita impactul violentei cât și pentru a se refăca ca urmare a efectelor negative ale acestuia. Multe conflicte sunt bazate pe identitate, în care o revendicare a puterii este făcută pe baza unei anumite etnie, culturi sau religii. Prin definiție, cerința unui grup exclude alte grupuri care nu împărtășesc aceleași caracteristici. Unii autori argumentează despre conflictele de identitate care au apărut odată cu „*eșecul sau eroziunea altor surse de legitimitate politică* (în era post Război Rece), *discreditarea socialismului sau retorica construirii unei națiuni ... a liderilor postcoloniali*“. Prin urmare, violența poate fi organizată în jurul identității, fiind caracterizată prin doctrine naționaliste exclusive și conducători care exploatează tensiunile inter-grup pentru interese politice sau personale.

Conflictul bazat pe lăcomie apare acolo unde factorii economici, mai degrabă decât lăcomia politică, formează comportamentul și motivațiile actorilor. Beligeranții se pot finanța singuri prin activități ilicite, cum ar fi implicarea în traficul de droguri (FARC în Columbia). Aceasta este o sursă importantă de finanțare de când suportul ideologic bazat pe logică pentru Războiul Rece, a dispărut. Într-un alt scenariu, câștigul economic ar putea fi motivul principal al actorului de a se angaja într-un conflict. Instabilitatea creează un context în care valori precum diamantele sau chereștea, pot fi exploatare pentru obținerea de profit, peste controlul statului. În orice caz, beligeranții vor avea un interes „*în continuarea luptei și instituționalizarea*

violentei la un nivel de intensitate, profitabil într-o anumita măsura pentru unii. ... Războiul poate fi înțeles de către unii ca un instrument de acțiune, iar violenta ca un mod de acumulare (economica)” . Prin urmare, grupurile care beneficiază din punct de vedere economic de pe urma violențelor și a instabilității este foarte probabil să acționeze ca distrugători ai oricărui proces de pace.

Conflictele sunt multi-polare, duse de către forțe guvernamentale, forțe insurgente, forțe neregulate, grupuri paramilitare, conducători locali și criminali organizați. Grupurile beligerante sunt foarte adesea conduse de către organizații politice sau de identitate conduse de facțiuni, care sunt lipsite de obiective politice coerente, de o structură clară, o singură conducere bine integrată, sau de un mandat larg, public pentru acțiune. Ca urmare, ele sunt mai greu de prevăzut, de înfruntat, de negociat, sau să se tina o evidență clară atunci când este verificată respectarea termenilor din acordul de pace. Civili sunt ținte ale acțiunii militare, în contravenție cu Dreptul Internațional Umanitar. Conflictele bazate pe identitate sunt caracterizate prin atacuri împotriva unor grupuri specifice din societate, în efortul de a se asigura că accesul lor la putere este redus sau eliminat. Părțile beligerante dintr-un conflict bazat pe lăcomie pot cauta să „*semene teama și ura*“ pentru a crea un climat de ostilitate și suspiciune care să sprijine obiectivele lor militare și economice. Războaiele noi sunt diferite de cele vechi cu privire la obiectivele lor, metodele de luptă și felul în care sunt finanțate. Pe de altă parte, și natura implicării comunității internaționale a evoluat.

De la procesul de menținere a păcii uni-dimensional, din era clasică, operațiunile în sprijinul păcii contemporane prezente în toate fazele conflictului, și nu doar în momentul în care părțile au ajuns la un acord. Prezența internațională este menită să creeze o structură de stimulente pentru pace, și elemente de stopare a actelor de violență. Prin urmare, ele sunt multi-dimensionale, cu activități ce se extind de la simpla monitorizare până la sarcini complexe de reconstrucție națională (buna guvernare, reforme în sectorul securității, sprijin pentru schimbări în infrastructura socială cum ar fi educația și sănătatea), asumate fie direct de către misiune sau ca sprijin al eforturilor fostelor părți beligerante. Se ajunge, așadar, la concluzia că aceste misiuni sunt multi-disciplinare și prin natura, implică multe profesii diferite și capacități de a duce la bun sfârșit sarcinile misiunii primite atât de la organizațiile militare, cât și de la cele civile. Există o multitudine de parteneri care sunt dependenți de cooperare, coordonare și unitate de efort între diferitele națiuni și elemente ale misiunii. Misiunile în sprijinul păcii sunt adesea folosite în situații în care nu există pace care să fie menținută. Se poate să nu existe un acord de pace, precum în intervențiile umanitare sau scenariile de impunere a păcii, mărindu-se riscul atât pentru misiune cât și pentru indivizii implicați în menținerea păcii.

Misiunile în sprijinul păcii sunt desfășurate sub privirea vigilență a mass-media, care modelează agenda politică a națiunilor care-și aduc contribuția.

Misiunile în sprijinul păcii sunt confruntate cu “distrugători” (elemente perturbatoare) care încearcă să submineze procesul de pace prin violență. Unii beligeranți dintr-un conflict multi-polar, se poate să nu se fi înscris la procesul de pace, sau când o fac, nu pot controla toate elementele organizației lor. Grupurile non-combatante care au o influență asupra dinamicii conflictului, cum ar fi grupurile criminale organizate, pot avea interese care nu sunt motivate de ideea de pace. Elementele perturbatoare pot să apară în toate aceste scenarii care amenință integritatea operațiunii și securitatea personalului implicat. Drept rezultat, organizațiile militare și civile implicate în operațiunile în sprijinul păcii trebuie să fie mai bine pregătite pentru a face față provocărilor unui conflict violent și ale tranziției la o pace durabilă.

3. Caracterul multinațional al operațiunilor în sprijinul păcii

Principiile care par să reglementeze acum relațiile internaționale - cel puțin cele enunțate - se referă îndeosebi la:

- drepturile omului;
- valorile democrației;
- solidaritatea universale

Acestea, după cum se vede, sunt transparente la semnificație, iar criteriile după care se apreciază dacă un stat respectă sau nu respectă respectivele principii sunt și ele relative și flexibile. De altfel, este foarte greu de stabilit dacă drepturile omului, valorile democrației și coordonatele de solidaritate umană, economică, socială și morală sunt principii ale acțiunii sociale, inclusiv ale războiului sau imperative ale relațiilor statale interne și internaționale.

Multinaționalitatea prezintă o serie întreaga de provocări cheie ale căror rezolvare este crucială pentru eficiența militară, și prin urmare pentru succesul în operațiunile combinate. Acestea includ: formarea unui sistem de comandă eficient, un sistem de informații care poate extrage și împărtăși date de la o serie de surse multinaționale și naționale și *un sistem logistic integrat care recunoaște/admite necesitatea unui sprijin național dar se preocupă de asemenea și de necesitățile multinaționale.*

3.1 Avantajele politice ale cooperării multinaționale ale trupelor românești

Avantajele politice ale cooperării multinaționale ale trupelor românești includ împărțirea riscurilor politice, demonstrând sprijinul economic, diplomatic, militar sau politic pentru alte regiuni, dobândind în felul acesta legitimitate internațională contribuind la stabilitatea regională, și influențând opinia națională și internațională.

Cooperarea adaugă avantaje militare atât în adâncime (putere prin număr) cât și în lărgime (capacitate adițională) unei forțe, precum și la furnizarea de acces către infrastructurile naționale și regionale, și în anumite circumstanțe, acces la informații de înaltă valoare și produse de informații.

3.2. Dezavantajele politice ale cooperării multinaționale ale trupelor românești

a). Timpi de răspuns înceți.

Aranjamentele de comanda multinațională la care trupele românești sunt parte, pot duce la timpi de răspuns mai înceți, decât comanda pur națională, iar viteza și calitatea procesului de luarea a deciziilor pot fi afectate. Astfel de efecte pot fi ameliorate prin adoptarea unei doctrine comune și proceduri plus pregătire reală și exerciții. Diferențele cu privire la capacitățile de forță și procedurile de operare impun anumite limitări asupra abilității unei forțe multinaționale de a opera în mod eficient.

b). Diferențele de natura tactică și procedurală - sunt date de situațiile în care diferite unități din diferite servicii sau națiuni nu ar putea fi capabile să conlucreze în mod eficient.

c). Barierele de limbă - prezintă dificultăți de comunicare care pot avea drept rezultat diferențe în interpretarea misiunii sau sarcinilor ordonate și pot fi intensificate de limitări referitoare la gama de tehnologii de comunicare disponibile.

d). Lipsa standardizării sistemelor și interoperabilitatea - pot provoca dificultăți tehnice.

e). Incapacitatea de a schimba informații secrete, date tehnice sau mijloace de comunicare - poate rezulta din incompatibilități și preocupări cu privire la securitatea națională.

f). Cooperarea medicală defectuoasă – cauzată de îngrijorare cu privire la capacitatea altor națiuni și lipsa unor standarde medicale de îngrijire comune.

4. Strategia NATO privind forțele cu caracter internațional

Strategia NATO sprijină nemijlocit conceptul de caracter multinațional. De aceea, Alianța ar trebui să insiste ca atât cartierele generale, cât și forțele subordonate să fie capabile să preia misiunea fundamentală a Alianței, adică Articolul 5 (autoapărarea colectivă).

Este recunoscut faptul că operațiunile în sprijinul păcii au căpătat un rol important în planificarea apărării de la încheierea Războiului Rece, ceea ce oferă ocazia unică de angajare a partenerilor în domenii reciproc avantajoase. Cu toate acestea, cartierele generale și forțele declarate ale Alianței nu există doar în scopul angajării în operațiuni în sprijinul păcii, fie că este vorba despre angajarea exclusivă a partenerilor sau de angajarea împreună cu aceștia.

Revizuirea Structurii Forțelor, stabilește ca cerință de bază necesitatea ca toate formațiunile multinaționale declarate ale Alianței să fie capabile să desfășoare misiuni colective de apărare. Orice abatere de la acest criteriu ar putea determina națiunile să devieze de la obiectivele fundamentale ale Alianței. Mai mult, un cartier general și forțele subordonate ar trebui să fie capabile să desfășoare operațiuni în sprijinul păcii. Astfel, asocierea cartierelor generale multinaționale partenere conectate la cartierele generale declarate NATO, deși dezirabile și utile din punctul de vedere al perspectivelor pe termen lung ale Alianței, nu ar trebui să interfereze cu misiunea lor de bază, și anume pregătirea în scopul desfășurării de operațiuni defensive colective. Partenerii ar trebui

încurajați să contribuie, dar numai în mod complementar, la forțele declarate în scopuri defensive.

CONCLUZII

Comanda multinațională necesită o atitudine mentală care să fie internațională și de perspectivă. Națiunile care participa în operațiuni multinaționale, inclusiv România, fac acest lucru pentru motive care sunt văzute ca fiind *avantajoase din punct de vedere politic și militar*. Prin urmare, contribuțiile trebuie judecate nu doar din punctul de vedere al forțelor furnizate, dar de asemenea și privind la *întreaga gama de beneficii politice și militare pe care le aduc la alianța multinațională sau operațiunea coaliției*.

Utilizarea eficientă a forțelor multinaționale este dificil de realizat deoarece afinitățile politice, legislația națională și reglementările financiare împiedică atribuirea către un comandament aliat a autorității de comandă ce se atribuie în mod normal unui comandament național. Având în vedere descreșterea numerică rapidă a armatelor NATO de la încheierea Războiului Rece, Alianța depinde acum de existența și funcționarea eficientă a cartierelor generale în cazul în care ar trebui să disloce forțe.

BIBLIOGRAFIE

1. G-ral dr. Mircea Mureșan, g-ral de brig. (r) dr. Gheorghe Văduva., Războiul viitorului, viitorul războiului / Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.
2. Gl.bg.dr.Bâtcă Viorel., Orientări privind asigurarea medicală a trupelor de coaliție în misiunile multinaționale, Colegiul Național de Apărare, 2003
3. Aall, Pamela, Lt. Col. Daniel Miltenberger, and Thomas G. Weiss. *Guide to IGOs, NGOs and the Military in Peace and Relief Operations*. Vermont: United States Institute of Peace Press, 2000.
4. Fleitz, Frederick H.. *Peacekeeping Fiascoes of the 1990s: Causes, Solutions, and U.S. Interests*. Westport: Praeger, 2002.
5. Forsythe, David P., Roger A. Coate, and Thomas George Weiss. *The United Nations and Changing World Politics*. Boulder: Westview Press, 2000.
6. Gerson, Allan and Nat J. Colletta, *Privatizing Peace: From Conflict to Security*. Ardsley, NY: Transnational Publishers, 2002.
7. Hillen, John. *Blue Helmets: The Strategy of UN Military Operations*. Vermont: Brassey's, 1998.
8. Jett, Dennis C.. *Why Peacekeeping Fails*, Palgrave Macmillan, 2001.
9. Lederach, John Paul, and Janice Moomaw Jenner, eds. *A Handbook of International Peacebuilding: Into the Eye of the Storm*. San Francisco: Jossey-Bass, 2002.
10. Young, Thomas-Durell. *Multinational Land Forces and the NATO Structure Review*. Strategic Studies Institute, June 2000.
11. http://www.actrus.ro/buletin/2_2000/articol8.html